

Leo Trotskij: Individuell terror och massterror

(20 augusti 1936)

[Ur *Lutte ouvriere*, 5 september 1936. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Vi ryska bolsjeviker har klandrats en hel del för vår terror. Det förefaller mig inte direkt lägligt att ännu en gång gå in på detaljerna i denna fråga. Det räcker att påminna om att terrorn under den ryska revolutionen inte påbörjades förrän efter att ententens länder hade invaderat och med hjälp av pengar och vapen organiserade ett uppror mot sovjetmakten, precis som Hitler och Mussolini förberedde och stödde Francos uppror idag. I denna mening är inte revolutionär "terror" något annat än att använda väpnad makt mot förtryckarnas och utsugarnas väpnade krafter. Efter erfarenheterna från den stora franska revolutionen insåg Napoleon mycket väl att inga stora samhälleliga omvälvningar kan äga rum utan inbördeskrig, och som en konsekvens av det massterror. Men det går inte att provocera fram en revolution efter behag. Den bryter – som Engels uttryckte det en gång – ut som en naturkatastrof i människans historia. Och när en förlossning väl startat går det inte att diskutera födslovärkarnas fördelar eller obehag. Ett revolutionärt parti försöker lindra revolutionens födslovånda och på så sätt minska den åtföljande blodförlusten till ett minimum. Om det hade funnits ett revolutionärt parti i Spanien så skulle folkets seger ha varit säkrad idag, och dessutom hade den kostat mycket färre offer. I denna historiska mening kan man inte förkasta terror mer än man kan förkasta historien själv.

Men ordet "terror" används ofta för att beteckna enskilda politiska mordförsök, som är något helt annat. I Rysslands historia spelade den individuella terrorn en viktig roll som politiskt verktyg för ett smalt skikt inom intelligentsian under dess kamp mot tsarismen. Men den marxistiska strömningen växte upp i ständig och direkt konflikt med den individuella terrorismen som metod. Marxisterna försökte – och det är ingen slump – luta sig på den samhälleliga utvecklingen, det vill säga på den framväxande rörelsen, medan de intellektuella, som var isolerade från massorna, försökte provocera fram "sin" revolution på ett konstgjort sätt och på eget bevåg med hjälp av bomber.

Jag växte upp från politisk omognad i en atmosfär av kamp mot de äventyrliga och terroristiska illusionerna. Under åren mellan 1897 och 1908 publicerade jag ett flertal artiklar och höll många tal mot den individuella terrorismen och för den revolutionära klassens kamp. När det 1911 uppstod terroristiska strömningar inom proletariatet i Wien bad Friedrich Adler, Andra internationals nuvarande sekreterare, mig att skriva en artikel om terrorismen, som trycktes i *Der Kampf*, som gavs ut av Adler, i november 1911.¹ Denna artikel, som jag än idag anser vara helt korrekt, ställer den organiserade klasskampen mot den terroristiska äventyrspolitiken. Det viktigaste argumentet kan sammanfattas så här: den individuella terrorismen är enligt vår uppfattning särskilt otillätlig ty den minskar massornas betydelse i deras eget medvetande, eftersom den förlikar dem med maktlösheten och riktar deras uppmärksamhet och förhoppningar mot en stor hämnare och befriare.

Historiens ironi skulle göra att Friedrich Adler, som 1911 sade sig vara helt överens med min artikel, fem år senare, under kriget, begick en terroristisk handling mot Österrikes premiärminister Stürgkh.² Visserligen låg alla mina sympatier hos Friedrich Adler, men mot hans enskilda handling, som framförallt var en förtvivlad handling, ställde jag Liebknichts metod, som under kriget begav sig till ett torg i Berlin för att dela ut en appell mot kriget. Vår metod är Liebknichts och inte

1 **Friedrich Adler** (1879-1960) var sekreterare i det österrikiska socialdemokratiska partiet mellan 1911-1916, då han mördade den österrikiska premiärministern och kastades i fängelse. Han befriades under revolutionen 1918, och var en av grundarna till Två-och-en-halvte internationalen, som han 1923 fick att ansluta sig till Andra internationalen. Trotskijs artikel finns översatt till svenska, "[Om terrorism](#)", på marxistarkiv.se.

2 **Karl von Stürgkh** (1859-1916) var österrikisk premiärminister 1911-1916.

Friedrich Adlers.

Av samma skäl ser jag idag inte minsta anledning att ändra denna ståndpunkt om den individuella terrorismen. Om vi under kampen mot tsarismen kritiserade mordet av den ena eller andra ministern eller generalen eller till och med tsaren (och verkligen inte av sympati för dem) till förmån för ett massuppror mot tsarismen, då kan ingen seriös person tro att vi idag skulle kunna rekommendera eller använda denna metod mot den sovjetiska byråkratin. Sovjetbyråkratin, som också kan kallas sovjetaristokratin, har förvisso blivit den största samhällliga faran för landets utveckling. Men den kan bara ersättas av arbetarklassens medvetna förtrupp med hjälp av en politisk masskamp i landet. Kirov mördades av den unge byråkraten Nikolajev, men ersattes omedelbart av en annan byråkrat, Zjdanov. Det finns hundratals och tusentals aspiranter som alltid är redo att kliva in om det uppstår en lucka.

Pressen i Moskva talar hela tiden om påstådda förberedelser av attentat mot Stalin. Men Stalin själv är bara *primus inter pares* (den främste bland likar). De ledande herrarna ser sig själv som skapare av historien och som mänsklighetens oersättliga välgörare. I själva verket är Stalin bara företrädare för den härskande kasten. Dess styrka gör honom stark, dess intelligens gör honom intelligent (eller snarare gör deras list honom listig). Att röja Stalin ur vägen skulle inte förändra mycket. Om massorna förblev passiva och splittrade skulle Molotov eller någon annan fylla samma funktion ungefär lika framgångsrikt.

De enskilda byråkraterna fruktar terrorismen. Byråkratin som kast utnyttjar varje terroristhandling till sin fördel. Vi ser detta på det allra klaraste och mest chockerande sätt i Sovjetunionen själv. Sedan mordet på Kirov har den härskande klicken skjutit hundratals människor och skickat tusentals i fängelse, landsförvisning eller koncentrationsläger. Kampen mot terrorismen utnyttjas av byråkratin som förevändning för att strypa minsta tecken på opposition, allt kritiskt tänkande i landet och i synnerhet inom det härskande partiet självt. Under dessa förhållanden skulle all användning av terrorism utgöra den mest flagranta sortens politiskt och fysiskt självmord. Om de styrande i Moskva tillskriver mig den sortens metoder så bevisar det bara hur djupt den politiska nivån har sjunkit i Sovjetunionen. Den exempellösa skändligheten hos denna förfalskning återspeglar först och främst själva det härskande skiktet. Därför är det särskilt betecknande att se hur målmedvetet byråkratin återupplivar mordet på Kirov. Det visar å ena sidan att mordförsök, åtminstone mot figurerna i toppen, är sällsynta undantag, men visar å andra sidan att byråkratin behöver dessa försök för att rättfärdiga och öka sin egen makt. Och detta förklarar i sin tur det märkliga faktum att man efter ett uppehåll på ett och ett halvt år återigen har inlett samma rättegång i utvidgad "upplaga", vilket till exempel inte ens Hitler vågade göra med rättegången efter riksdagsbranden.